

4. Крысин Л. П. О русском языке наших дней / Изменяющийся языковой мир. – <http://www.philology.ru/linguistics2/krysin-02.htm>.

Філатова І. І., Скрыбіна Т. О., Гречанова А. Ю. Англiцизми в сучасній російській мові та труднощі їхнього декодування іноземними студентами.

У сучасній українській мові спостерігається різке збільшення запозичень – англiцизмів (американізмів). Декодування іноземних слів викликає певні труднощі як для носія мови, так і для іноземних англомовних студентів.

Ключові слова: запозичення, англiцизм, мова газети, декодування, сприйняття іноземної лексики, російська мова як іноземна, мотивоване використання.

Filatova I. I., Skryabina T. A., Grechanova A. Y. Anglicisms in modern Russian language and the difficulties of their decoding by foreign students.

There is a sharp increase of loan-words (Anglicism or Americanism) in our modern society. Foreign words decoding are a big problem for both – the bearer of language and English-speaking students.

Keywords: loan-word, Anglicism, newspaper language (style), decoding, perception of foreign language, Russian as a foreign language, motivated using of smth.

Толчєєва Т. С.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

МІФ І СЛОВО В МЕЖАХ ПРОСТОРОВО-ЧАСОВОГО МОДЕЛЮВАННЯ ДІЙНОСТІ

Статтю присвячено проблемі взаємозв'язку мови, культури і міфологічної свідомості. Описано різні підходи до вивчення міфу та історії слова. Визначаються часові параметри міфічного мислення.

Ключові слова: міф, міфологічна свідомість, міфологічні моделі, часопростір.

Моделювання дійсності й створення на основі цього образу мовної картини світу набуває певних національно-специфічних ознак. Особливо актуальною ця проблема є для вивчення культурно маркованих мовних явищ, коли лінгвокультурна специфіка відчувається дуже сильно. Міфологічний простір – це насамперед “нормальний”, звичайний простір, координати якого набувають незвичайної, міфологічної значущості. Знаючи, як живуть міфи у інших народів, за словами М. Поповича, можна бути певними, що кожен етнос мав свої міфи; і кожен такий міф існував у багатьох варіантах, а у кожному варіанті бракувало того чи іншого епізоду; отже, реально існувала лише схема міфу, яка з часом втілювалася у різні варіанти. Міфи були історією Космосу, історією упорядкування Всесвіту. Вони були водночас системою норм життя, що відобразилось у численних повір'ях і забобонах. Були вони також і елементами культу, їх відтворювали у видовищах-виставах, обрядах і ритуалах [10, с. 25].

Постановка наукової проблеми та її значення. Міфологічні моделі Всесвіту репрезентують цілісність через зв'язки всіх елементів, які входять до цієї системи [3; 4]. Це припускає, що цілісність небесного зумовлює цілісність земного в аспекті

взаємозв'язків окремого із загальним і загального з окремим, які в сукупності їхнього змісту утворюють модель Всесвіту.

Аналіз останніх досліджень. Тлумачення міфологічної моделі Всесвіту зумовлює розгляд співвідношення понять “колективної душі” [1], “світової душі” [14] з мистецтвом та з єдиним стилем у ньому. Про панування єдиного стилю в давньоруському періоді переконливо пише Д. С. Лихачов [2]. Зокрема дослідник зазначає, що на той час усвідомлення колективною душею самої себе як загального культурного коду набувало того ступеня універсальності, коли вона найповніше відчула свою цілісність і самоідентифікацію. Міф на цьому етапі розвитку колективної душі реалізує свої архетипні потенції, виражаючи синкретичну цілісність вияву в різних формах художнього мислення. Колективна душа перебуває в розквіті свого вираження [там само, с. 207].

Метою статті є аналіз понять міфу та слова в межах просторово-часового моделювання дійсності. Поставлена мета передбачає вирішення такого **завдання** як визначення теоретичних засад дослідження понять міфу та слова в моделюванні міфопоетичного простору.

Відправним моментом розпаду міфу є початок руйнації цілісної єдності його ядра, єдності його культурного коду, який організує єдність буття та самоусвідомлення в мистецтві колективної душі [4, с. 28]. Раціоналізм як такий спочатку мав на меті не заперечення чи знищення богів. Наприклад, коли Платон у межах своєї діалектики не міг висловити істину, він послуговувався міфом. Тобто тут певним чином виявляється первісна спроба примирення вічності (міфології) й історії (темпоральності) або сну (підсвідомості) та стану буття поза сном (коли свідомість і рацію не сплять) [8; 9]. Поступово цілісність загальної душі змінюється розчленуванням міфопоетичної моделі космосу на окремі види та форми естетичного опанування світу, зберігаючи при цьому свою відносну цілісність в епохи єдиного культурного стильового коду, й остаточно роздрібнюється під час руйнації останнього. Розпочинається період гри мистецтва загалом і мистецтва слова зокрема [7, с. 84].

При вивченні зв'язків міфу і слова, ритуалу і гри з'ясовується залежність статусу слова від структури й семантики форм його функціонування.

У міфі відсутній елемент гри. Якщо умовно ритуал уважати грою, яка має чіткі правила та послідовність подій, то його учасники, виконуючи і перше, і друге, повинні б відчувати цю умовність, зміст якої полягає в наявності певної дистанції між дійсністю реальності та реальністю дійства.

Насправді ж у міфопоетичній свідомості ця дистанція відсутня. Тобто реальність дійства є дійсною реальністю. Слово в ритуалі, називаючи реальність, не замінює її іменем, а є самою реальністю. Такий статус слова забезпечується цілісною єдністю міфопоетичного мислення, структура та зміст якого виражають структуру і зміст цілісної моделі Космосу. Момент втрати словом названого статусу фіксується і збігається з моментом руйнації цілісності міфопоетичної моделі, інакше кажучи, коли

в ритуал проникають елементи гри. Інертність людського мислення тривалий час зберігає структуру ритуалу, поступово заповнюючи її ігровими складниками. Слово оформлює гру, разом з тим перетворюючись на її елемент, стосовно основ буття стаючи вторинним. Між світом (об'єктом) та словом утворилася дистанція, умовність якої усвідомлюється всіма учасниками гри (суб'єктами).

Ці положення мають власне тлумачення у працях О. В. Тищенка, який, спираючись на теорію ритуального походження мови, зауважує: “Мовний знак не відображає обрядову дійсність, оскільки сама мова є вторинною, похідною щодо ритуалу. Ритуал становить той вихідний локус, в якому відбувалось становлення мови як знакової системи, поєднання позначувального з позначуваним. Ритуальна діяльність становить основу для появи наочного образного типу мислення. З точки зору свого генезису, поява ритуального виду діяльності пов'язана з сакралізацією, необхідністю виконання тих чи інших дій як самодостатньої умови для передачі колективного досвіду” [13, с. 26]. Подібні концепції примушують критично ставитися до відображувальної теорії мови.

Цілісність ритуалу ґрунтується на біологічних механізмах бінаризму, зумовлених його міфопоетичною, або космологічною категоризацією, – своєрідними “креаційними” схемами, за якими усі події ритуальної ситуації є лише повторенням вихідної алоподії. Одним із суттєвих моментів міфопоетичної епохи, відображуваних ритуалом, є тотожність природного і людського [4, с. 275]. Той самий принцип зумовлює моделювання міфопоетичного простору, який дискретизується шляхом співвіднесення з ритуально навантаженими семіотичними об'єктами. О. В. Тищенко обрядово-ритуальний простір уявляє як сукупність неоднорідних і гетерогенних компонентів, завдяки чому певна ділянка простору завжди якоюсь мірою співвідноситься із сакральним центром. У свою чергу це зумовлює просторово-часову неперервність, злиття якої виражається у циклічному характері ритуалу, у зв'язку з чим усі події виявляються динамічними й рухаються за колом. На думку О. В. Тищенка, у часовому плані цей принцип виразно корелює з річним циклом обряду, повторюється під час свята, сакральність якого починається там і тоді, де й відбувається акт першотворення [13, с. 30].

В етнографічних працях зазначається, що ритуальна діяльність завжди опосередкована буттям [8, с. 254]. Ритуал виступає своєрідним перехідним містком між соціальним та біологічним, які при цьому тісно взаємодіють. Поза ритуалом події немає. О. В. Тищенко пише, що ритуал поглинає подію; людина народжується, живе і вмирає тільки в межах ритуалу [13, с. 29]. Тому в ритуалі слово репрезентує реальність, будучи нею самою, у грі – позицію суб'єкта в реальності і його ставлення до неї. Логіка ототожнення співвідношення об'єкт – суб'єкт у міфологічній свідомості визначається тією цілісністю єдності колективної душі, в якій Космос – Слово є Абсолютом, а Людина – носієм його змісту та структури: сама Людина є втіленням Абсолюту.

Ритуальна реальність, яка керувала членами колективу, поступово, як наслідок розпаду цілісності міфопоетичної моделі Космосу, втрачає статус своєї первинності і на стадії гри стає вторинною, штучною реальністю, створеною і керованою людським мисленням. Характер гри чітко визначений Ю. Лотманом як “володіння навичками двопланової поведінки” [5, с. 283]. Індивідуальне мислення, індивідуальна душа, таким чином, здобувають владу над словом, реалізуючи її в ігровому (іронічному) плані. Слово вже не ототожнюється з реальністю, воно не є об’єктом віри, а стає інструментом реальності, в якій творчі імпульси індивіда втілюються в новій формі мислення – художній.

Отже, власна історія слова починається з моменту перетворення слова з об’єкта (репрезентації та називання реальності) на засіб, інструмент впливу і водночас – на основу формування суб’єкта [11]. Поява суб’єкта – це початок історичної людини, початок лінійного часу і водночас початок кінця Вічності.

Слово стає мистецтвом (словесною грою) власне тому, що хоче виразити своє ж первинне (буттєве) єство, втрачене у зв’язку зі зміною функціональності.

Можна констатувати, що мистецтво слова, маючи тенденцію до того, щоб повернутися в царину міфологічної цілісності буття людського духу, перемагає себе у процесі виходу поза межі просторово-часових параметрів (сюжет, фабула) у вічність, безсмертя – це міф.

Міф як сукупність базисних несвідомих, колективних уявлень ґрунтується на власному міфічному часі – замкненому (внутрішньому), циклічному [12, с. 20-27]. Навіть есхатологічні міфи прогнозують катастрофи як повернення до початку. Підпорядкована такому розумінню часу свідомість не знає смерті, бо смерть як момент є виміром початку. На цій основі можна стверджувати, що в міфічному мисленні відбувається чергування не життя і смерті, а життя і дожиття. Таким чином, часові параметри міфічного мислення визначаються співвідносністю вічності і життя, а не життя і смерті. Якщо розкласти ці виміри відповідно до логіки історичного мислення, то маємо такий ланцюжок: міф – це вічність – життя – вічність; постміфологічне мислення – це життя – смерть або можлива вічність.

Життя в міфічній свідомості – реалізація першоматерії в певній конкретній формі. Якщо згадати анімізм, то особливості цього феномена, що знаменує одухотворення світу, стають особливо яскравими і наочними.

У міфічному мисленні свідомість виступає реалізацією підсвідомості в більш наявних зв’язкових формах, ніж у житті сучасної людини. В узагальненому розумінні міфічне мислення підпорядковане логіці побудови і буття міфопоетичної моделі Всесвіту, в якій людина як форма праматерії втілює в собі вічність (дожиття) з можливістю реалізації цієї вічності в усвідомленій формі творення (життя): сон (вічність, добуття) і існування поза сном (час, буття), чергуючись одне з одним, повторюють логіку існування Всесвіту [8, с. 252].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Виходячи зі сказаного про співвідношення вічності (добуття) і часу (буття), зазначимо, що простір, або ж місце

реалізації буття, є однією з форм останнього і народжується, як і час, вічністю. У вічності немає часу, у ній немає простору. Тільки поява форми стає місцем дискретного відліку часу буття. Наявність місця – це наявність індивідуального об'єкта буття, тобто дискретного часового існування у вічності. Факт буття як точка організації простору та відліку часу набувають статусу події. Вони стають основою історії. А розгортання цього сюжету відбувалося на текстовому просторі міфу, фольклору та літератури [6, с. 58–65].

Магічна сила слова як матеріалу та інструмента творення Всесвіту поступається згодом силі словесної гри, більш емансипованої, певним чином звільненої від колективного впливу індивідуальної душі. Література стала остаточним етапом руйнації цілісності міфопоетичного світосприйняття. Індивідуальна свідомість звільнилася від колективного диктату й почала домінувати у словесному мистецтві. Однак це не означає, що міф (першоматерія) зник і його повністю замінила література. Єдність людини зі світом, суспільством і собою забезпечувала міфологічна свідомість.

Л і т е р а т у р а :

1. *Леви-Стросс К.* Структурная антропология . – М. : Наука, 1983. – 536 с.
2. *Лихачев Д. С.* Мысли о жизни, истории, культуре. – М. : Российский фонд культуры, 2006. – 336 с.
3. *Лосев А. Ф.* Знак. Символ. Миф: труды по языкознанию. – М. : Изд-во МГУ, 1982. – 479 с.
4. *Лосев А. Ф.* Философия. Мифология. Культура. – М. : Политиздат, 1991. – 524 с.
5. *Лотман Ю. М.* Миф – имя – культура // *Σημειωτική*. Труды по знаковым системам. – 1973. – В. 6. – С. 282-295.
6. *Лотман Ю. М.* Литература и мифы // Мифы народов мира. Энциклопедия ; [гл. ред. С. А. Токарев]. – М. : Сов. энциклопедия, 1992. – Т. 2. – С. 58–65.
7. *Маковский М. М.* Мифопоэтика письма в индоевропейских языках // Вопросы языкознания. – 1999. – № 5. – С. 73–86.
8. *Мелетинский Е. М.* Время мифическое // Мифы народов мира : энциклопедия. – М. : Сов. энциклопедия, 1992. – Т. 1. – С. 252–253.
9. *Мелетинский Е. М.* Поэтика мифа. – М. : Наука, 1995. – 407 с.
10. *Попович М.* Нарис історії культури. – К. : Синто, 1998. – 728 с.
11. *Потебня А. А.* Мысль и язык. – К. : Синто, 1993. – 192 с.
12. *Слухай Н. В.* Етноконцепти та міфологія східних слов'ян в аспекті лінгвокультурології. – К. : Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2005. – 167 с.
13. *Тищенко О. В.* Обрядова семантика у слов'янському мовному просторі : монографія. – К. : КДЛУ, 2000. – 236 с.
14. *Элиаде М.* Миф о вечном возвращении. Архетипы и повторяемость. – СПб. : Алетейя, 1998. – 249 с.

Толчеева Т. С. Миф и слово в рамках просторово-временного моделирования действительности.

Статья посвящена проблеме взаимосвязи языка, культуры и мифологического сознания. Описаны различные подходы к изучению мифа и истории слова. Определены временные параметры мифологического мышления.

Ключевые слова: миф, мифологическое сознание, мифологическое модели, временное пространство.

Tolcheyeva T. S. Myth and word in terms of space and time reality model.

The article deals with the problem of interrelation of language, culture and mythological perception. It suggests different approaches to the study of myth and the history of word. The time parameters of mythological thinking are determined.

Keywords: *myth, mythological perception, mythological models, space of time.*

Тукова Т. В.

Донецкий национальный университет

ДИНАМИКА СОВРЕМЕННОГО РУССКОГО ЯЗЫКА КАК ОБЪЕКТ ИЗУЧЕНИЯ

В статье аргументируется необходимость изучения движения в русском языке последних десятилетий с позиции эволюционизма в качестве особого объекта.

Ключевые слова: *динамика, синхрония, изменение, подвижка, современный русский язык.*

В фокусе заинтересованного внимания лингвистов на переломе тысячелетий не могли не оказаться очевидные динамические процессы в языке новейшего периода. Возрастание темпов преобразований вызвано сменой политических, социальных, экономических и психологических установок, меняющимся обликом русского общества. Усиление значимости экстралингвистических факторов стимулирует реализацию потенциально заложенных в языке возможностей. Если действие внешних факторов наглядно проявляется в изменении словарного состава языка, в очевидной семантической перестройке существующих лексем, в меняющемся оформлении синтаксических конструкций, то действие интралингвистических факторов – прежде всего в эволюционных явлениях на малоподвижном морфологическом ярусе. Гиперактивный характер таких преобразований приводит к тому, что стремительно распространяющиеся новшества семантического, лексического, словообразовательного, грамматического, акцентологического порядка не успевают закрепляться не только нормативными словарями, но и словарями активного типа, фиксирующими широко представленные в узусе явления. Так, в “Толковом словаре русского языка начала XXI века. Актуальная лексика” под редакцией Г. Н. Складневской (2007г.) слово *Интернет* подаётся как несклоняемое при активном функционировании в узусе его словоформ как у существительных мужского рода на твёрдый согласный. Ни один словарь в конце XX столетия не комментировал акцентологических особенностей лексемы *граффити*, стремительно “ворвавшегося” в узус в тот период. Только “Новый орфоэпический словарь русского языка. Произношение. Ударение. Грамматические формы” Т. Ф. Ивановой в середине первого десятилетия XXI века предложил произносить его с предпоследним ударным слогом. В словаре же Г. Н. Складневской и “Русском орфографическом словаре” О. Е. Ивановой, В. В. Лопатина (2007 г.) это слово зафиксировано с вариативным ударением на первом и предпоследнем слоге. В 90-х годах – начале XXI в. исследователи отмечали широко используемое в узусе слово *технология* с чётко